

РЕЦЕНЗИЯ

на дисертация за придобиване на
образователно-научната степен „доктор”,
област на висшето образование: 3. Социални, стопански и правни науки,
професионално направление: 3.2 «Психология»,
научна специалност «Педагогическа и възрастова психология»
на тема:

**„ВРЪЗКИ МЕЖДУ СПОСОБНОСТТА ЗА ЛИЦЕВО ЕМОЦИОНАЛНО РАЗПОЗНАВАНЕ И
ЕМОЦИОНАЛНИТЕ И ПОВЕДЕНЧЕСКИ ПРОБЛЕМИ ПРИ ГРЪЦКИ ДЕЦА В
ПРЕДУЧИЛИЩНА ВЪЗРАСТ”**

Докторант: Александра Курти

Рецензент: доц. д-р Биляна Йорданова

Дисертационният труд е разработен в катедра „Психология”, към ФФ на ЮЗУ „Неофит Рилски” под научното ръководство на доц. д-р Иван Кръстев. Дисертацията е оформена на 160 стандартни страници компютърно набран текст и е композирана в увод, 3 основни глави, обобщение, изводи, препоръки, приноси, библиография общо 215 заглавия и приложения. Авторефератът съответства на дисертационната разработка и включва основните моменти от съдържанието на дисертацията.

1. Биографични данни за кандидата

Автобиографичната справка на кандидата е интересна и доказва наличие на трайно професионално развитие. Александра Курти завършва бакалавърска степен по „Предучилищна педагогика“ през 2014 година в Тракийския университет „Демокрит“ в Александрополис, Гърция. По време на следването си се обучава и по програма „Еразъм“ в Университетския колеж в Копенхаген и в Университетския колеж в Осло и Акерсхус, където

специализира научните си интереси в областта на фолктворното познание включващо митове, приказки и легенди. През 2015 година Александра Курти защитава магистърска теза „Двуетичието при деца със специални образователни потребности“ по Специална педагогика при Югозападния университет „Неофит Рилски“. Понастоящем работи като учител на деца от предучилищна възраст в Атина, Гърция.

2. Актуалност на научния проблем в научен и научно-приложен аспект.

Значимостта на дисертационната разработка в теоретико-приложен план на Александра Курти е налице, защото изучаването на способността на децата правилно да разпознават (идентифицират) и назовават изображения на човешки лица, изразяващи шестте базисни емоции - щастие, страх, изненада, гняв, отвращение и тъга е предпоставка за формиране на хармонично развита личност, тъй като емоциите са ключови компоненти на човешката природа и играят решаваща роля в личностната адаптация към физическата и социалната среда. Безспорно, емоционалните изражения на лицето и тяхното разпознаване са значима част от невербалната комуникация на човека. Те помагат както за мотивиране, така и за насочване на поведението и играят ключова роля в ежедневните междуличностни взаимоотношения и социална адаптация на хората. В този смисъл докторантката Александра Курти успешно се е справила със задачата да изгради теоретичната част на дисертационното изследване, разглеждайки връзките между способността за разпознаване на лицевата емоционална експресия и наличието или отсъствието на емоционални и поведенчески проблеми, изследвайки деца в начална училищна възраст от Гърция. Впрочем, това е и основният аргумент в планирането и провеждането на изследването, представено в настоящия дисертационен труд, където основна цел е да се проследи развитието на

по-сложни аспекти на познанието на емоциите, като например идентифициране на фалшиви или симулирани емоции или разбиране на амбивалентното демонстриране на индивидуалната емоция.

3. Степен на познаване на състоянието на проблема и творческа интерпретация на научните концепции по него.

В литературния обзор докторантката прави подробен обзор на съществуващите постановки, в теоретико-аналитичен и емпиричен план на проблема за същността и характеристиките на емоцията, компонентите и съответните ѝ функции. Представена е и шест-компонентната теория за емоциите. Подходящо е и разглеждането на особеностите на мозъчните механизми на емоцията, тяхната невробиологична основа и съвременните открития относно кореспонденцията между мозъка и емоциите. Интересно е включването на ефектите от мозъчната латерализация върху емоционалната обработка на информацията. Естествено и логично е представено онтогенетичното развитие на способността за разпознаване на лицевата експресия на емоциите, както и факторите, влияещи върху развитието на способността за разпознаване на лицевата експресия. Уместно е и представянето на връзката между лицевата експресия и психопатологията на личността, както и подробното описание на възможните емоционални и поведенчески проблеми. Литературният обзор на докторантката акуратно представя и проблема за интрапсихичните и междуличностни проблеми при деца в предучилищна възраст по отношение на индивидуалните способности за разпознаване на лицева експресия и наличието на емоционални и поведенчески проблеми.

Подробният теоретичен анализ на научните постановки и дизайнът на емпиричното психологическо изследване се явяват стабилна основа, върху която се изгражда предметната област на дисертацията, което от своя страна потвърждава информираността и компетентността на

Александра Курти да претендира за публично изслушване поставения от нея научен проблем.

Върху подробно представената теоретична основа, докторантката си поставя за научна цел да изследва връзките между разпознаването на лицевата експресия и често срещани емоционални и поведенчески проблеми при деца от 3 до 6 годишна възраст. Изследователската цел не се ограничава до споменатото, напротив включва и проучване на евентуални различия по отношение на способността за разпознаване на лицевата експресия при деца с вътре-личностни проблеми и такива с междуличностни проблеми, както и при деца без личностни и социални затруднения в развитието и модериращите ефекти на пола в този контекст.

Според заложената изследователска цел докторантката формулира следните хипотези:

Основна хипотеза: Децата от предучилищна възраст с емоционални и поведенчески проблеми се различават от връстниците си без емоционални и поведенчески проблеми по отношение на способността си да разпознават лицевата експресия. Тези разлики зависят от типа емоционални и поведенчески проблеми (изявени и съпътстващи) и се модулират от пола на детето.

Хипотеза 1: Децата от предучилищна възраст с емоционални и поведенчески проблеми демонстрират по-висока точност на разпознаване на лицевата експресия в сравнение с децата от предучилищна възраст без емоционални и поведенчески проблеми.

Хипотеза 2: Изявените вътрешни и междуличностни проблеми, както и съпътстващите такива са свързани със специфичен модел на дефицити в разпознаването на лицевата експресия на емоциите.

Хипотеза 3: Специфичните вътрешни или междуличностни проблеми са свързани с пристрастия към разпознаване на лицевата експресия спрямо определени емоции.

Хипотеза 4: Момчетата в предучилищна възраст са по-точни в разпознаването на лицевата експресия на емоциите в сравнение с момчетата от предучилищна възраст.

Хипотеза 5: Преобладаването на изразени върте-личностни проблеми е по-високо сред момчетата в предучилищна възраст, а преобладаването на изразени проблеми в междуличностните отношения и съпътстващи вътрешни и междуличностни проблеми е по-високо сред момчетата в предучилищна възраст.

Хипотеза 6: Полът на детето има значими ефекти върху емоционалните и поведенчески проблеми и способността за разпознаване на лицевата експресия на емоциите в предучилищна възраст.

Намирам заложените хипотези за добре формулирани и отговарящи на критериите за значимо научно изследване в докторска дисертация.

4. Анализ на получените емпирични данни и научно-приложни приноси на дисертационния труд.

Данните от проведените изследвания са представени в 29 таблици, а статистическите методи съответстват на изследователските търсения. Демонстрирано е сериозно отношение към обработката на данните за доказване или отхвърляне на издигнатите хипотези. Коментират се множество различия и зависимости, като е налице и задълбочена лична позиция при тълкуването на установените закономерности.

След запознаване с теоретичния и емпиричен анализ в дисертационния труд на Александра Курти, считам че в него са постигнати следните по-важни приноси, които категоризирам като научно-приложни са установяването на факта, че определени емоции се разпознават с голяма точност при децата от предучилищна възраст и че момчетата като цяло имат по-добра способност за диференциране на

лицевата експресия. Друг принос е установяването на съотношението включващо деца от предучилищна възраст с емоционални и поведенчески проблеми и съпътстващи такива, в Гърция. Представянето на изчерпателни данни за процентното съотношение граничен диапазон и клиничен диапазон по отношение на вътре-личностните проблеми, депресия, емоционална реактивност, соматични оплаквания, както и междуличностни проблеми, включващи проблеми с вниманието при общуване и прояви на агресивното поведение са полезна база за бъдещи научни изследвания с приложен характер.

Намирам предложената за рецензия докторска дисертация за интересна, с доказан практически принос в сферата на педагогическото взаимодействие с деца от предучилищна възраст и тяхното оптимално психологическо развитие в следващите възрастови периоди.

В заключение изразявам **ПОЛОЖИТЕЛНА** оценка към представената дисертация, защото е налице високо равнище на представяне на научния проблем и задълбочени познания. Убедено предлагам на уважаемото Научно жури да присъди образователната и научна степен “доктор” на Александра Курти в Област на висше образование: 3. Социални, стопански и правни науки, Професионално направление: 3.2.Психология – Педагогическа и възрастова психология.

Дата: 05.05.2021
Благоевград

Рецензент:.....
/доц. д-р Б. Йорданова/

REVIEW

PhD thesis for awarding the educational and scientific degree "Doctor"

Field of higher education: 3. Social, Economic and Legal Sciences,

Professional field: 3.2. Psychology - Pedagogical and age psychology

on the topic:

**"RELATIONS BETWEEN PERSONAL EMOTIONAL RECOGNITION ABILITY AND EMOTIONAL
AND BEHAVIORAL PROBLEMS IN GREEK CHILDREN IN PRESCHOOL"**

PhD student: Alexandra Kourti

Reviewer: Assoc. Prof. Bilyana Yordanova, PhD

The dissertation is developed in the Department of Psychology, at Faculty of Philosophy at SWU "Neofit Rilski" under the scientific supervision of Assoc. Prof. Ivan Krastev, PhD. The dissertation is constructed on 160 standard pages of computer typed text and is composed in an introduction, 3 main chapters, summary, conclusions, recommendations, contributions, bibliography (215 titles) and appendixes. The abstract corresponds to the dissertation and includes the main points of the dissertation content.

1. Candidate's biographical data

Alexandra Kourti's CV is interesting and proves the existence of lasting professional development. She graduated with a bachelor's degree in Preschool Education in 2014 from the Thracian University "Democritus" in Alexandroupolis, Greece. During her studies, she also studied under the Erasmus program at the University College of Copenhagen and at the University College of Oslo and Akershus, where she specialized with research interests in the field of folk knowledge including myths, fairy tales and legends. In 2015, Alexandra Kourti defended her master's thesis "Bilingualism in children with special educational needs" in Special Education at the South-

West University "Neofit Rilski". She currently works as a preschool teacher in Athens, Greece.

2. Relevance of the considered problem in scientific and applied aspect.

The importance of Alexandra Kourti's dissertation in theoretical and applied plan exists because the study of children's ability to correctly recognize (identify) and name images of human faces expressing the six basic emotions - happiness, fear, surprise, anger, disgust and sadness is a prerequisite for formation of a harmoniously developed personality, as emotions are key components of human nature and play a crucial role in personal adaptation to physical and social environment. Undoubtedly, emotional facial expressions and their recognition are a significant part of human nonverbal communication. They help to motivate as well as guide behavior and play a key role in people's daily interpersonal relationships and social adaptation. In this sense, PhD student Alexandra Kourti successfully coped with the task of building the theoretical part of dissertation research, examining the relationship between the ability to recognize facial emotional expression and the presence or absence of emotional and behavioral problems, examining preschool children from Greece. By the way, this is the main argument in planning and conducting the research presented in this dissertation, where the main goal is to trace the development of more complex aspects of knowledge of emotions, such as identifying false or simulated emotions or understanding the ambivalent demonstration of individual emotion.

3. Degree of knowledge of problem and creative interpretation of scientific concepts on it.

In the literature review PhD student makes a detailed review of existing formulations, in theoretical-analytical and empirical terms of the problem

about nature and characteristics of emotions, their components and functions. The six-component theory of emotions is also presented. It is also appropriate to consider the peculiarities of brain mechanisms of emotion, their neurobiological basis and modern discoveries about the correspondence between brain and emotions. It is interesting the inclusion of brain lateralization effects on emotional processing of information. The ontogenetic development of ability to recognize the facial expression of emotions is presented naturally and logically, as well as the factors influencing development of ability to recognize the facial expression. It is also appropriately presented the relationship between facial expression and personality psychopathology, as well as a detailed description of possible emotional and behavioral problems. PhD student's literature review also accurately presents the problem of intrapsychic and interpersonal problems in preschool children in terms of individual abilities to recognize facial expression and the presence of emotional and behavioral problems.

The detailed theoretical analysis of scientific formulations and the design of empirical psychological research are a solid foundation on which the subject area of dissertation is built, which in turn confirms the awareness and competence of Alexandra Kourti to claim for public hearing her scientific problem.

Based on a detailed theoretical background, PhD student aims to study the connections between the recognition of facial expression and common emotional and behavioral problems in children from 3 to 6 years of age. The research goal is not limited to the above, on the contrary, it includes a study of possible differences in ability to recognize facial expression in children with intrapersonal problems and those with interpersonal problems, as well as in children without personal and social disabilities and gender effects in this context.

According to the research goal, the doctoral student formulates the following hypotheses:

Hypothesis 1: Preschoolers without EBPs demonstrate higher overall accuracy of facial emotion recognition in comparison to preschoolers with EBPs.

Hypothesis 2: Internalizing, Externalizing and Co-occurring Internalizing and Externalizing problems are associated with a specific pattern of deficits in facial emotion recognition.

Hypothesis 3: Specific Internalizing or Externalizing syndromes are associated with recognition biases for particular emotions.

Hypothesis 4: Preschool girls are more accurate at facial emotion recognition in comparison to preschool boys.

Hypothesis 5: The prevalence of pure Internalizing problems is higher among preschool girls and the prevalence of pure Externalizing problems and Co-occurring Internalizing and Externalizing problems is higher among preschool boys.

Hypothesis 6: Child gender has moderating effects on the associations of EBPs and facial emotion recognition ability in preschool age.

I find the hypotheses to be well formulated and corresponded the criteria for significant research in a doctoral dissertation.

4. Analysis of the obtained empirical data and scientific-applied contributions of PhD thesis.

The data from conducted researches are presented in 29 tables, and the statistical methods correspond to the research searches. A serious attitude towards the processing of data for proving or rejecting the hypotheses has been demonstrated. Many differences and dependencies are commented on, and there is a deep personal position in the interpretation of the established patterns.

After getting acquainted with the theoretical and empirical analysis in Alexandra Kourti's dissertation, I believe that it has achieved the following more important contributions, which I categorize as scientific and applied, are the establishment of the fact that certain emotions are recognized with great accuracy in preschool children and that girls generally have a better ability to differentiate facial expression.

Another contribution is the establishment of the ratio involving preschool children with emotional and behavioral problems and co-occurring ones in Greece. The presentation of comprehensive data including percentage of borderline range and clinical range in relation to intrapersonal problems, depression, emotional reactivity, somatic complaints, as well as interpersonal problems, including problems with communication and aggressive behavior are a useful basis for future research with applied significance.

I find the reviewed PhD thesis for interesting one, with a proven practical contribution in the field of pedagogical interaction with preschool children and their optimal psychological development in the following age periods.

In conclusion, I express a POSITIVE assessment of presented dissertation, because there is a high level of presentation of the scientific problem and in-depth knowledge. I strongly suggest to the esteemed Scientific Jury to award the educational and scientific degree "Phd" to Alexandra Kourti in the Field of higher education: 3. Social, economic and legal sciences, Professional field: 3.2. Psychology - Pedagogical and age psychology.

05.05.2021
Blagoevgrad

Reviewer:.....
/Assoc. Prof. B. Yordanova/